

İşletme Yetkililerinin SMMM Tercihinde Etkili Olan Faktörler ve SMMM Mesleğine Bakış Açıları Üzerine Nitel Bir Araştırma

A Qualitative Research on the Factors Affecting Business Executives' Choice of CPA and Their Perspectives on the CPA Profession

Ebuzer ARSLAN^a, Mehmet DEMİR^b, Öznur ARSLAN^c

^a Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Yıldızeli Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, ebuzerarслан@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6154-6216>

^b Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, mehmetdemir@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1796-7974>

^c Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, oznurkul@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5973-9107>

Anahtar Kelimeler:

Muhasebe mesleği,
SMMM, nitel araştırma,
işletme yetkilisi

Keywords: Accounting
profession, CPA,
qualitative research,
business authorities

JEL Kodları: M40; M20;
C00

JEL Codes: M40; M20;
C00

Geliş Tarihi: 17/03/2025

Kabul Tarihi:

11/07/2025

DOI:

10.33399/biibfad.1660087

Araştırma Makalesi

Research Article

Öz

Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle muhasebe mesleği, işletmelerin etkin yönetimi ve finansal karar alma süreçlerinde kritik bir rol üstlenmektedir. Çalışmada, işletme yetkililerinin Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM) seçimlerinde etkili olan faktörler ile muhasebe mesleğine bakış açılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Söz konusu amaca ulaşmak için hizmet, üretim ve ticaret sektörlerinde faaliyet gösteren 19 işletme yetkilisiyle nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji desenine dayanarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerin içerik analizi sonucunda, SMMM seçiminde kişisel bakım, mesleki yetkinlik, referans, itibar ve tanınırlık, kurumlarla iletişim ve cinsiyet gibi faktörlerin öncelikli olduğu tespit edilmiştir. Muhasebe mesleği ise dürüstlük, gizlilik, etik değerler ve sosyal sorumluluk gibi özelliklerle değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, muhasebe meslek mensuplarının mesleki bilgiyle birlikte iletişim ve etik değerler gibi özelliklere de sahip olmaları gerekliliğini ortaya koymuştur.

Abstract

The accounting profession is particularly important in the context of the globalised and technologically advanced world in which we live, as it plays a crucial role in the effective management and financial decision-making processes of enterprises. The objective of the present study is to ascertain the factors that influence the selection of Certified Public Accountants (CPA) by business executives, and to gain insight into their perspectives on the accounting profession. In order to achieve this objective, a series of interview was conducted with 19 company executives operating within the service, production and trade sectors. The interviews were conducted using a phenomenological design, one of the qualitative research methods. Following a thorough content analysis of the semi-structured interviews with the participants, it was determined that factors such as personal care, professional competence, reliability, impartiality and the currency of information were prioritised in the selection of CPAs. The accounting profession is characterised by a set of core values that include honesty, confidentiality, ethical principles and a sense of social responsibility. The research findings indicate that business officials must possess certain qualities, including effective communication skills, a strong ethical compass, and a comprehensive understanding of accounting principles.

1. GİRİŞ

Küreselleşme eğilimleri çerçevesinde sınırların ortadan kalkması, işletmelerin uluslararası nitelik kazanarak küresel düzeyde ekonomik faaliyetler gerçekleştirmesine sebep olmuştur. Böylece işletmeler, yeni pazarlara girmek, finans kaynaklarında çeşitlilik sağlamak, ekonomik sinerji oluşturmak gibi ekonomik fırsatlarla karşılaşmaktadır. Bu fırsatları değerlendirmek ancak işletmelerde etkin bir bilgi sistemiyle mümkün olmaktadır. İşletme faaliyet sonuçlarına ilişkin tüm bilgiler ise muhasebe birimi tarafından üretilmektedir.

Türkiye'de muhasebecilik mesleği, 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu ile düzenlenmiş olup ilgili kanun 13.06.1989 tarih 20194 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunla daha önceden muhasebecilik mesleği ile uğraşan herkese serbest muhasebeci unvanı verilmiş olup muhasebe meslek elemanları Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir olarak üç sınıfa ayrılarak mesleğin konusu ve çalışma alanı belirlenmiştir (3568 sayılı kanun, madde1).

5786 sayılı Kanun'un 26 Temmuz 2008 tarih ve 26948 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmasının ardından 3568 sayılı Kanun'un adı "Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu" olarak değiştirilmiştir. Bu mevzuat değişikliği, Serbest Muhasebeci unvanının resmi olarak kaldırılması anlamına gelmektedir. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik mesleğinin görev alanı, işletmelerin mali kayıtlarının tutulması, bilanço, kar ve zarar cetvelleri ve beyannameleri ile diğer ilgili belgelerin hazırlanması, muhasebe sistemlerinin kurulması ve geliştirilmesi, işletme yönetimi, muhasebe, finans, mali mevzuat ve bunların uygulamaları konularında danışmanlık hizmeti verilmesi ve bu konularda denetimler yapılması, raporlar düzenlenmesi ve benzeri işleri kapsayacak şekilde tanımlanmıştır. Buna karşılık, YMM mesleğinin konusu hem tüzel hem de gerçek kişilerin sahip olduğu işletmelerin finansal tablolarını, vergi beyannamelerini ve diğer mali belgelerini inceleyerek doğruluğunu denetleme ve tasdik yetkisine meslek mensubu olarak tanımlanmaktadır. Bu, bilançoların, kar ve zarar tablolarının ve diğer ilgili belgelerin hazırlanmasını kapsar. Ayrıca, muhasebe sistemlerinin kurulması ve geliştirilmesi, işletme yönetiminin organizasyonu, muhasebe, finans ve mali mevzuat ile bunların ilgili uygulamalarını içerir. Meslek ayrıca bu konularla ilgili denetimlerin yürütülmesini, ilgili raporların formüle edilmesini ve diğer ilgili belgeleri de kapsar (Arslan, 2020: 373).

SMMM ve YMM, mesleki alanlarının genişliği göz önüne alındığında, işletmelere karar verme sürecini kolaylaştırmak için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlarlar. Bu bağlamda, ekonominin temel taşı olan işletmeler muhasebe meslek mensuplarını seçerken dikkatli davranmalıdır. Bu meslek mensuplarının, zorlu bir iş ortamında rekabet edebilirliklerini sağlamak için işletmelere gerekli katkıyı sunmaları beklenmektedir. Bu beklenti doğrultusunda işletmeler en uygun meslek mensubunu seçerken çeşitli kriterleri göz önünde bulundurmalıdır.

2. MUHASEBE MESLEĞİNİN ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ

Muhasebecilik mesleği, küreselleşmenin etkisiyle, ekonomik konjonktürdeki değişikliklerle ve teknolojiye yeniliklerin etkisiyle toplum ve ticaret hayatında önemli bir konuma gelmiştir (Ayboğa, 2003: 332).

İşletmeler, üretim yapan, işgücü istihdam eden ve alım satım işleriyle uğraşan ekonominin mihenk taşlarıdır. Sayılan bu faaliyetler işletmelerin iktisadi kıymetlerinde değişiklik yapmaktadır. İşletmelerin para ile ifade edilen olaylardaki bu değişimi kaydeden, sınıflandıran, özetleyen ve analiz edip yorumlayan sistem ise muhasebe bilimidir. Etkin bir muhasebe sistemi ancak etkin bir işletme yönetimiyle mümkün olmaktadır. Nitekim işletme yetkilileri muhasebe aracılığıyla doğru, objektif ve güvenilir bilgiler temel alarak yönetim sürecinde başarılı olabilmektedirler (Güney ve Özyiğit, 2015: 53).

Yukarıda bahsedilen muhasebenin mikro bazdaki fonksiyonlarının makro açıdan da pozitif neticeler doğuracağı bir gerçektir. Şöyle ki; işletmelerin mali tabloları, doğru ve güvenilir olduğu

takdirde ileriye yönelik makroekonomik tahminler daha etkin yapılacak ve sağlam ekonomik politika ve prosedürler uygulanabilecektir (Kahveci, 1991: 1).

Bu denli önemli olan bir mesleğin elbette taşıması gereken birtakım özellikler olacaktır. Bu özellikler aşağıdaki şekilde sıralanabilir; (Kaya ve Yanık, 2011: 295-296; Ertaş 2002: 119; Kutlu 2008: 75; Özkan ve Hacıhasanoğlu 2012: 41):

- Muhasebe mesleği önemlidir: Ekonomilerin mihenk taşlarından olan işletmeler, etkin ve verimli çalışmak için muhasebe ve denetim sistemine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bağlamda muhasebe mesleği ekonomi ve mali işlerin sağlıklı bir biçimde yürütülmesi görevini üstlenmektedirler. Dolayısıyla muhasebe mesleğinin işletme ve devlet için önemi her geçen gün artmaktadır.
- Muhasebe mesleği nitelikli bilgi gerektirir: Muhasebe mesleği sadece muhasebe alanına ait bilgileri değil aynı zamanda hukuk, ekonomi, finans ve işletme gibi alanlarda da bilgi sahibi olmayı gerektirir.
- Muhasebe mesleği uzun tecrübe gerektirir: Muhasebe mesleğinin yerine getirilmesinde tecrübe önem arz etmektedir. Nitekim muhasebe hem teorik hem pratik bilgiyi kapsamaktadır.
- Muhasebe mesleği sorumluluk gerektirir: Muhasebe mesleği işletme çıkar gruplarını (işletme sahibi, ortak, hissedar, çalışanlar, devlet) da ilgilendirdiği için mutlak bir sorumluluk gerektirir.
- Muhasebe mesleği sır saklamayı gerektirir: Muhasebe meslek mensupları işletmelerin birçok bilgisini elde ederler. Bunlar içinde gizli kalması gereken ve yasal bir zorunluluk olmadıkça da kimseye söylenmeyen bilgilerde yer almaktadır. Bu bağlamda muhasebe, bir sır mesleğidir.
- Muhasebe mesleği yorucudur: Muhasebe mesleği, yoğun bilgi gerektiren, zihni ve bedeni yoran ve hata kabul etmeyen bir meslektir.

Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (AICPA) ve Yönetim Muhasebecileri Enstitüsü (IMA) gibi kuruluşlar tarafından yürütülen çalışmalar, uluslararası alanda muhasebe mesleğinin etiğine katkıda bulunmaktadır. Türkiye'de ise ulusal düzeyde benzer çalışmaların yürütülmesinden Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) sorumludur. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) gibi kuruluşlar tarafından yürütülen çalışmalar, bu alanda çıkarılan 3568 sayılı Kanun gibi diğer ilgili kanunlar, meslek kararları ve etik ilkelere ilişkin kuralların yanı sıra muhasebe meslek mensuplarının sahip olması gereken temel nitelikler şu şekilde sıralanmaktadır (Alagöz, 2014: 25):

- 1) Detay Odaklı Olmak: Bir muhasebecinin detay odaklı olması, ayrıntılara dikkat etmesi, işletmenin finansal ve faaliyet durumunun farklılaştırılmaması açısından gerekli becerilerden biridir.
- 2) Bilgili Olmak: En önemli özelliklerden/becerilerden birisi kuşkusuz muhasebecinin bilgili olmasıdır. Bir muhasebeci, sektörleri tanımalı, bu sektörlerdeki gelişmeleri takip edebilmeli ve bu değişimlerin işletme üzerine olan/olacak etkilerini tahmin edebilmelidir. Ayrıca işletmenin mali gelişimini izleyebilmeli, gelişimin rakiplerle olan kıyasını yapabilmeli ve farklılıkları raporlayabilmelidir.
- 3) Güvenilir Olmak: Bilgi kuşkusuz önemlidir; ancak ondan daha da önemli olan bir özellik vardır ki o da güvenilir olmaktır. Zira bilgi, beceri sonradan da elde edilebilirken güvenilirlik özelliğini sonradan elde etmek o kadar kolay değildir. İşletmede sayısız önemli düzeyde ve parasal büyüklüğü devasa boyutlara ulaşan işler, anlaşmalar yaşanmaktadır. Gizlilik derecesi yüksek mali olaylar gerçekleşmektedir. Muhasebeci ise bütün bu işlere doğrudan dâhil olan bir pozisyonda bulunmaktadır. Dolayısıyla muhasebecinin güvenilirliği önemlidir.
- 4) Organizasyon Yeteneğine Sahip Olmak: Bu özellik/yetenek/beceri, muhasebe bilgi sisteminin (MBS) kurulması, yürütülmesi ve denetimiyle ilgilidir. Uygun ve doğru organize edilmiş MBS ile bilgilere erişim kolaylaşır; bilgilerin güvenilirliği ve

- kıyaslanabilirliği artar ve alınacak kararların isabet derecesi yükselir. Aksi durumda MBS kaotik bir hal alır, hata riski artar ve faydadan çok zarar vermeye başlar.
- 5) Müşteri Odaklı Olmak: Muhasebe sadece sayılarla ilgili değildir. Muhasebeci aynı zamanda müşteri ilişkileri/iletişim konusunda da yetenekli olmalıdır. Sürekli iletişim halinde olmak ve işletme yönetiminin yönelttiği sorulara hızlı ve doğru cevaplar vermek işletmelerin finansal başarısında önemlidir. Bir muhasebecinin müşterisiyle şahsen görüşmesi yanında e-posta, telefon, online araçlar vb. ile de iletişim kurabilmesi gerekir.
 - 6) Teknolojik Gelişmelere Açık Olmak: Bu özellik hemen her meslekte olduğu gibi muhasebecilik mesleğinde de önemlidir. İşlemlerin neredeyse tamamının teknolojik araçlarla yürütüldüğü bir ortamda muhasebecinin bu yönden donanımlı olması gerekir.
 - 7) Problem Çözme Yeteneğine sahip Olmak: İşletmede ortaya çıkan finansal problemlere etkili ve yerinde çözümler üretebilme yeteneğine sahip olan bir muhasebecinin değeri tartışılmaz. Muhasebeciden beklenen muhasebe defter ve evraklarında (fatura, bordro vb.) yer alan tutarsızlıkları fark edip bunlara hızlı ve doğru müdahalelerde bulunabilmesidir.
 - 8) Analiz Yeteneğine Sahip Olmak: MBS ile üretilen ve finansal tablolar aracılığıyla sunulan bilgilerin analiz edilmesi ve işletme açısından yorumlanması önemlidir. Rakamlardan ibaret olan bu tabloların sunduğu büyük resmi görme ve bunları analiz edebilme yeteneği, işletmede alınan kararların, gerçekleştirilen operasyonların sonuçlarını analiz etme ve planlamada bu analiz sonuçlarını kullanabilme ile ilgilidir.
 - 9) Esnek Olmak: Çalışma saatlerinin standart olmadığı, işletme sahip ve yetkililerinin günün her saatinde muhasebeciyi arayabileceği, sürekli yeni iş fikirleri konusunda görüşler isteyebileceği bir mesleği yürüttüklerini bilmek ve buna uygun bir karaktere sahip olmak kısaca esnek olmak bir muhasebecide olması önem arz eden özelliklerden biridir.
 - 10) Dürüstlük: Muhasebe meslek kanununda da açıkça belirtildiği üzere meslek mensubu dürüstlük kurallarına aykırı davranamaz. Çünkü meslek mensubu topluma karşı sorumludur.
 - 11) Bağımsızlık/Tarafsızlık: Küreselleşmenin ekonomi üzerindeki etkisiyle özel sektör piyasalarda daha aktif rol oynamıştır. Bu durum devlet muhasebesinin sektör muhasebesine geçmesine sebep olmuştur. Bu geçişle muhasebe mesleğinin bağımsız ve tarafsızlığının daha ön plana çıkması gerekliliği kendini göstermiştir (Ayboğa, 2003: 346-347).
 - 12) Gizlilik: Meslek mensubunun yasal bir zorunluluk olmaksızın mesleki faaliyetlerinden elde ettiği bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmaması ve kendi menfaatine yönelik kullanmamasıdır.
 - 13) Mesleki Davranış: Meslek mensubunun mesleği gereği çıkartılmış yasalara, yönetmeliklere uyması ve mesleğin itibarını korumak için gerekli davranışlarda bulunmasını ifade eder.
 - 14) Mesleki Yeterlilik ve Özen: Meslek mensubunun mesleki faaliyetlerde bulunurken önceden belirlenmiş ölçütlere, standartlara uygun özenli ve titiz davranmasıdır.

3. MUHASEBE MESLEĞİNDE MÜŞTERİ MEMNUNİYETİ

Hizmet sektörü bünyesinde soyut özellikleri barındırdığı için hizmetin kalitesini ölçmek zorlaşmaktadır. Hizmet sektöründe yer alan muhasebe meslek mensupları hem danışmanlık hizmetleri, finansal tabloların analizi, nakit yönetimi gibi soyut nitelikte hem de defter tutma, raporların hazırlanması, beyannamelerin düzenlenmesi gibi somut nitelikte hizmet verebilmektedirler. Ayrıca işletme büyüklüğü, coğrafi şartları, hukuki yapısı gibi sebeplerden dolayı bütün işletmelere türdeş nitelikte hizmet verilememektedir (Banar ve Ekergil, 2010: 52).

Her meslek, kanun ve kurallar çerçevesinde hareket eder. Fakat muhasebe mesleği diğer mesleklerden daha çok kanun, kural ve standartlara tabidir. Bunların bazılarını yol gösteren bir

rehberden ziyade otoriter bir güç ve uyulması zorunlu teamüller olarak nitelendirmek mümkündür. Hatta bu kurallar müşteri memnuniyetini esas alan bir işletmecilik anlayışına dahi engel olabilmektedir. Bunun sebebiyse meslek mensuplarının kamu için hizmet veren veya kamuya ihtiyaç duyan bütün taraflara işletme hakkında bilgi veren kişiler olmasıdır. Bundan dolayı mükellefiyle karşı karşıya gelen meslek mensubu kendi isteğine göre hareket edemeyecektir. Dolayısıyla hizmet kalitesinin artırılmasında empati yapmak meslek mensubu için çok daha önem arz etmektedir. Meslek mensubu için empati yapmak mükellefin kalbini kazanmak için tek kalite boyutudur ve sözlü iletişimin önemi giderek artmaktadır. (Kısakürek ve Gözütok, 2017: 61).

4. LİTERATÜR TARAMASI

Araştırma konusu hakkında literatürde ortaya konmuş ampirik ve teorik çalışmalarla ilgili bazı bilgiler şöyledir.

Gökoğlu ve diğerleri (2022) tarafından Diyarbakır'da yapılan bir çalışmada, bölgedeki işletmelerin muhasebe mesleği ve muhasebe meslek mensuplarına yönelik bakış açıları ve algıları incelenmiştir. Araştırma, işletmelere yüz yüze anket uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda, Diyarbakır'daki işletmelerin muhasebe meslek mensuplarını sadece bir kayıt tutucu olarak değil, aynı zamanda önemli bir finansal danışman olarak algıladıklarını göstermektedir.

Çavuşoğlu (2020) tarafından yapılan bir çalışmada, muhasebe meslek mensuplarının etik değerlere yatkınlıkları ve bu yatkınlığın çeşitli demografik ve mesleki değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmacı, verileri muhasebe meslek mensuplarına elektronik posta yoluyla anket göndererek toplamıştır. Yapılan analizler sonucunda, muhasebe meslek mensuplarının genel olarak etik değerlere yatkın olduğu belirlenmiştir. Ancak, cinsiyet, yaş, deneyim, aylık gelir ve etik sözleşme imzalama gibi değişkenler açısından etik değerlere yatkınlık düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir.

Yalçın (2015) çalışmasında meslek mensubu seçiminde işletmelerin dikkate aldığı faktörleri tespit etmek amacıyla Kütahya ilinde 318 işletmeye anket uygulamıştır. Araştırma sonucunda "eğitim, toplumsal konum, kişisel özellik ve parasal konular" gibi faktörlerin işletmelerin meslek mensubu tercihini daha fazla etkilediği tespit edilmiştir.

Ustaahmetoğlu vd. (2013) çalışmalarında, 2011 yılında Rize ilinde faaliyet gösteren 65 mükellefe ulaşılarak sunulan hizmetin kalitesini müşterilerin nasıl algıladıklarını incelemişlerdir. Araştırma sonucunda mükellefler sunulan hizmetin fiziksel boyutta beklentilerinin üzerinde algılamıştır. Beklenen hizmet kalitesiyle algılanan hizmet kalitesi açısından anlamlı farklılığın çıkmadığı da çalışmada tespit edilmiştir.

Otlu vd. (2011) çalışmalarında, Malatya'daki mükelleflerin meslek mensuplarından beklentilerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda, mükelleflerin, muhasebe meslek mensuplarından vergi işlemlerinin zamanında yapılması ve kendilerine doğru bilgi verilmesi noktalarında daha çok beklentilerinin olduğu tespit edilmiştir.

Banar ve Ekergil (2010) çalışmalarında, Eskişehir ilinde faaliyet gösteren meslek mensuplarının hizmet kalitesini ve müşteri memnuniyetini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, mükelleflerin meslek mensuplarından aldıkları hizmet kalitesini "güvenirlilik, empati ve fiziksel özellikler" olumlu manada etkilerken, meslek mensuplarının yetersiz bilgiye sahip olmaları ve mesleğe ilişkin iletişimlerinin zayıf olmaları mükelleflerin memnuniyetsizliğine sebep olmuştur.

Erol (2007) çalışmasında, mükelleflerin muhasebe meslek mensuplarından beklentilerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda meslek mensuplarının "iletişim, sorumluluk, bilgi ve davranış" gibi özellikleri öne çıkmıştır. Söz konusu özelliklere haiz olan meslek mensuplarının mükelleflerini daha fazla memnun edecekleri de çalışmada vurgulanmıştır.

McNeilly ve Barr (2006) çalışmalarında, muhasebe firmalarının müşterilerinin beklentilerine yönelik yaptıkları bir araştırmada, müşteri firmanın çalışanları ile iyi ilişki kurabilme, kolay

ulaşılabilme ve müşteri firma ve sektörü hakkında bilgili olmanın en önemli beklentiler olduğunu tespit etmişlerdir.

Scofield vd. (2004) çalışmalarında, işletmelerin etik değerler ile muhasebe seçimi konusu incelenmiş ve muhasebeci seçiminde mükelleflerin etik değerleri çok da önemsemedikleri görülmüştür.

Taner vd. (2001) çalışmalarında İzmir ilinde farklı sektörlerdeki işletmelerin muhasebe mesleğinden beklentilerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda tüm sektörlerin, muhasebe meslek mensuplarından yerinde ve zamanında bilgi sunmaları ve vergilerin vaktinde ödenmesi gibi konularda daha çok beklenti içerisinde oldukları ortaya çıkmıştır.

Thompson (1997), iyi muhasebeci seçiminde gerekli olan faktörleri araştıran çalışmada; bu faktörleri, “yetenek, güvenilirlik, mesleki bilgi, itibar, kolaylıkla görüşülebilir olma, uyumluluk, güncellik, maliyet, hukukilik” olarak belirlemiştir.

Bean vd. (1996) çalışmalarında mükelleflere yönelik yaptıkları bir araştırmada, mükelleflerin meslek mensuplarının imajlarına daha çok önem verdiklerini tespit etmiştir.

Scott vd. (1996) çalışmalarında Avustralya’da muhasebe meslek mensubu tercihinin etkileyen “mesleki bilgi, itibar, yetenek, empati ve fiziksel özellikler, güvenilirlik” gibi faktörleri incelemişlerdir. Araştırma sonucunda kaliteli muhasebe hizmetinin işletmelere rekabet avantajı sağladığı tespit edilmiştir.

5. YÖNTEM

İşletme yetkililerinin SMMM seçiminde etkili olan faktörler ve muhasebe mesleğine bakış açılarını tespit etmeye yönelik olarak gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji, bireylerin belirli bir fenomen karşısında sergiledikleri çeşitli tepkilerin ve algıların araştırılmasıdır. Bu açıdan işletme yetkilileri tarafından deneyimlenen olgulara ilişkin çok sayıda algıyı inceler ve bu deneyimlerden ortaya çıkan ortak algıları tespit etmeye çalışır. Fenomenolojik bir çalışmanın birincil amacı, bir deneyimin özünü tespit etmek ve anlamaya çalışmaktır (Arslan, 2024; 12).

5.1. Araştırma Problemi

İşletmelerin başarılı bir şekilde yönetilmesi ve faaliyetlerini sürdürmeleri birçok faktöre bağlıdır. Bu faktörlerden biri de doğru ve etkin bir muhasebe bilgi sistemine sahip olmaktır. Muhasebe, bir işletmenin finansal durumunu gösteren aynadır ve işletme sahiplerine, yetkililerine ve diğer paydaşlara önemli bilgiler sunar. Bu noktada, SMMM’ler, işletmelerin muhasebe süreçlerini yönetmelerinde ve finansal kararlar almalarında önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple, araştırmada işletme yetkililerinin SMMM seçiminde etkili olan faktörleri, muhasebe mesleğine bakış açılarını ve işletme yetkililerinin beklentilerini araştırmak çalışmanın problemi oluşturmaktadır.

5.2. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın örneklemi belirlemek amacıyla amaçlı örnekleme yöntemlerinden aşamalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. İlk aşama olarak tabakalı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Creswell (2012)’e göre olasılık temelli örneklem bir diğer türü de tabaka örneklemedir. Araştırmacılar evreni belli kriterlere göre bölerek tabakalandırır ve bu tabakalardan basit rastgele örnekleme yöntemi ile örneklem alınır. Bu noktada önemli olan her alt gruptan yani her tabakadan örnekleme alımı yapılmasıdır (Creswell 2012). Bu araştırmada ilk olarak iş kolları hizmet sektörü, üretim sektörü ve ticaret sektörü olmak üzere üç farklı tabakaya ayrılmıştır. İkinci aşama olarak bu sektörlerden seçilen katılımcılar farklı sermayeye sahip olan firmalardan, tecrübe yıllarından, yaş gruplarından ve cinsiyetlerden oluşturularak çeşitlilik sağlanmaya çalışılmış ve maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklemedeki amaç genelleme yapabilmek için çeşitlilik oluşturmak değil, aksine çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak noktaların olup

olmadığını belirleyerek, var olan çeşitliliğe göre de problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım & Şimşek, 2016). Araştırmada örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde veri doygunluğuna ulaşılması temele alınmış ve Sivas merkezde 19 işletme yetkilisi ile veri doygunluğuna ulaşılmıştır. Araştırmaya dahil olan 5 katılımcı hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletme sahip veya yetkilisinden, 6 katılımcı üretim sektöründe faaliyet gösteren işletme sahip veya yetkilisinden, kalan 8 katılımcı ise ticaret sektöründe faaliyet gösteren sahip veya yetkilisinden oluşmaktadır.

5.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veriler elde edilmiştir. İşletme yetkililerinden, meslek mensubu seçimini etkileyen faktörlere ve muhasebe mesleğine bakış açılarına ilişkin görüşleri almak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırmacılar tarafından oluşturulan “İşletme Yetkililerinin SMMM Tercihinde Etkili Olan Faktörler ve SMMM Mesleğine Bakış Açılarını Tespit Etmeye İlişkin Görüşme Formu”nun hazırlanmasında muhasebe mesleğinin etik ilkeleri, piyasa koşulları, Hazine ve Maliye Bankalığı ve Meslek Odasının yapmış olduğu düzenlemeler temel ilkeler olarak belirlenmiştir.

22 sorudan oluşan taslak görüşme formunun kapsam geçerliğini ve Türkçeye uygunluğunu tespit etmek için SMMM, Muhasebe Akademisyeni ve dil uzmanının görüşü alınmıştır. Bu kesimlerden gelen görüşlerden sonra taslak form üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmış ve toplamda 3 soru azaltılarak aşağıdaki 19 soruyla yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur.

SMMM Tercihinde Etkili Olan Faktörler

- 1) Bilindiği üzere, SMMM tercihinde işletme tek yetkilidir. Sizce, muhasebe meslek mensubunun Maliye Bakanlığı tarafından atanması uygun olur muydu? Bu durumu kabul eder miydiniz? Niçin?
- 2) Bürosunun konumu, dekoru, düzeni vs. özellikleri SMMM’yi tercihinizde etkili midir?
- 3) Meslek mensubunun giyim, konuşma, öz bakım vs. açıdan icra etiği mesleğe uygun bir duruş sergileyip sergilemediği onu tercihinizde ne kadar etkilidir?
- 4) SMMM’nin tanınırlığı veya deneyimi, tercihte etkili midir? Bu konuda neler söylersiniz?
- 5) Bir SMMM’yi tercih etmede, mesleki bilgi düzeyinin az veya çok olmasından ziyade ona olan akrabalığın veya başka bir açıdan yakınlığın önemi var mıdır?
- 6) SMMM tercihinde cinsiyetin bir önemi var mıdır? Niçin?
- 7) SMMM tercihinde, çevrenin etkisi oluyor mu? Siz, bu konuda iş çevrenize danıştınız mı?
- 8) SMMM’nin, önemli ve etkili kesimlere/kişilere yakın olması, tercihte önemli midir? Niçin?
- 9) Şimdiye kadar muhasebecinizi hiç değiştirdiniz mi? Şayet değiştirdiyseniz bu kararınızda etkili olan sebepleri söyleyebilir misiniz?
- 10) Son olarak “SMMM tercihinde önemsedığınız üç özellik nedir” denseseydi neler söylerdiniz?

İşletme Yetkililerinin SMMM Mesleğine Bakışları

- 11) İşletmelerin finansal işlemlerini SMMM ile yürütmeleri bir zorunluluk olmasaydı yine de SMMM ile bir iş akdi düzenler miydiniz? Niçin?
- 12) Hâlihazırda, muhasebe ücreti işletme tarafından direkt olarak ödenmektedir. Bu durum, SMMM’nin mesleğini tarafsız ve bağımsız olarak icra etmesine bir engel teşkil eder mi?
- 13) “En iyi muhasebeci az vergi çıkarandır” şeklinde yorumlar vardır. Buna katılır mısınız? Böyle davranan bir SMMM’nin tarafsızlığı ve bağımsızlığı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
- 14) Sizce, az vergi çıkarmak sadece kanunlara aykırı davranmakla mı olur? Değilse, bunu başarabilen bir SMMM’nin, mesleğin inceliklerine hâkim olduğu söylenemez mi? Bu, meslek mensubunun mesleki kalitesine işaret etmez mi?

- 15) Genel olarak düşündüğünüzde, muhasebecilerin aşağıdaki mesleki etik/ahlak ilkelerine uyum düzeyleri hakkında neler söylersiniz? Dürüstlük, Tarafsızlık, Mesleki yeterlilik ve özen, Gizlilik ve Mesleki davranış
- 16) SMMM mesleği birçok kanun, yönetmelik vb. ile ilişkilidir. Muhasebecilerin mesleğin gereklerine uygun bir biçimde kendilerini yenileyip yenilemedikleri hakkında neler söylersiniz?
- 17) SMMM'ler, mesleki statü ve itibar açısından hizmet sundukları işletmelerce nasıl algılanmaktadır? Bu değerlendirmelere siz hangi düzeyde katılırsınız?
- 18) Ödediğiniz ücrete karşılık aldığınız muhasebecilik hizmetinden memnuniyetiniz sorulsa neler söylersiniz? Diğer işletmeler de sizin gibi düşünüyor mudur?
- 19) Genel bir değerlendirme yaptığınızda muhasebecilik hizmeti gerekli ve önemli midir? Diğer işletmeler de sizin gibi düşünüyor mudur?

Araştırmaya ilişkin veriler 2022 yılının Eylül-Aralık aylarında toplanmıştır. Görüşmeler gönüllülük esasına uygun olarak yüz yüze yürütülmüş, katılımcıların izni ile veri kaybını önlemek amacıyla ses kaydı yapılmıştır. Bu araştırmanın etik ilkelerle uyumlu olduğu, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşerî Bilimler Kurulu'nun 24 Şubat 2022 tarihli kararı ve 24.02.2022-136486 sayılı etik değerlendirme belgesi ile belgelenmiştir. Araştırmada yayın etiğine uygun hareket edilmiş olup, kişisel herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir. Ayrıca bu süre zarfında araştırmacılar tarafından notlar alınmış ve yapılan ses kayıtları birleştirilerek yazıya dökülmüştür. Katılımcılarla görüşmeler yaklaşık olarak ortalama 35 dakika sürmüştür. Katılımcılara ait demografik ve tanımlayıcı bilgiler ile sergiledikleri tavır ve tutumlar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıları Ait Demografik ve Tanımlayıcı Bilgiler

Kodu	Cinsiyet	Pozisyonu	Görüşme Süresi	Tavır ve Tutumu	Faaliyet Sektörü
SF01	Kadın	Yetkili	31.64 dk.	Bilgili, Otoriter, Paylaşım Açık	Hizmet
SF02	Erkek	Sahip	44.17 dk.	Sert, Özgüvenli, Otoriter	Hizmet
SF03	Erkek	Sahip/ Yetkili	39.12 dk.	İlmli, Heyecanlı, Şüpheli	Hizmet
SF04	Erkek	Sahip/ Yetkili	41.28 dk.	Gönüllü, Heyecanlı, Bilgili	Üretim
SF05	Erkek	Sahip/Yetkili	36.32 dk.	Bilgili, Sorgulayıcı, Sert	Üretim
SF06	Erkek	Yetkili	44.22 dk.	Bilgili, Özgüvenli, Heyecanlı	Üretim
SF07	Erkek	Pazarlama Müdürü	16.34 dk.	İsteksiz, Çekingen, Şüpheli	Ticaret
SF08	Erkek	Sahip/Yetkili	39.18 dk.	Heyecanlı, İlmli, Paylaşım Açık	Ticaret
SF09	Erkek	Yetkili	41.27 dk.	Özgüvenli, Sert, Bilgili	Ticaret
SF10	Erkek	Sahip/Yetkili	32.43 dk.	Bilgili, Özgüvenli, Otoriter	Ticaret
BA01	Kadın	Yetkili	35.51 dk.	Bilgili, Özgüvenli, Gönüllü	Hizmet
BA02	Erkek	Sahip/ Yetkili	30.56 dk.	Otoriter, Sorgulayıcı	Hizmet
BA03	Erkek	Yetkili	34.11 dk.	Bilgili, Sorgulayıcı, Sert	Üretim
BA04	Erkek	Yetkili	38.26 dk.	Sert, Özgüvenli, Otoriter	Üretim
BA05	Erkek	Sahip/Yetkili	35.19 dk.	Gönüllü, Heyecanlı, Bilgili	Üretim
BA06	Erkek	Sahip/Yetkili	27.18 dk.	Çekingen, Şüpheli, Sert	Ticaret
BA07	Erkek	Yetkili	34.23 dk.	İlmli, Heyecanlı	Ticaret
BA08	Erkek	Sahip/Yetkili	41.26 dk.	Bilgili, Otoriter, Paylaşım Açık	Ticaret
BA09	Kadın	Yetkili	28.15 dk.	İlmli, Heyecanlı, Paylaşım Açık	Ticaret

5.4. Verilerin Analizi

Araştırma sorusuna yönelik hazırlanan İşletme Yetkililerinin SMMM Tercihinde Etkili Olan Faktörler (SF) ve SMMM Mesleğine Bakış Açılarını Tespit Etmeye İlişkin Görüşme Formu (BA)" ile elde edilen verilerin çözümlemesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar (SF01, SF02, SF03... ve BA01, BA02, BA03...) olarak kodlanmıştır. Görüşmeler her bir katılımcı açısından ortalama 35 dakika sürmüştür. Araştırma verileri MAXQDA 2020 (20.4.0) programı ile analiz edilip, tema ve kodlara yer verilmiştir.

5.5. Bulgular

Araştırmanın problem cümlesi; “işletme yetkililerinin SMMM seçiminde etkili olan faktörler, muhasebe mesleğine bakış açıları ve işletme yetkililerinin beklentileri noktasında muhasebecilerin dikkat etmesi gerekenlerin neler olduğu” şeklinde ifade edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda işletme yetkililerinin SMMM seçiminde etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerine ait bulguların teması ve kodları Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1: İşletme Yetkililerinin SMMM Seçiminde Etkili Olan Faktörlere İlişkin Hiyerarşik Kod Alt-Kod Bölümler Modeli

Şekil 1’de işletme yetkililerinin SMMM tercihinde etkili olan faktörler temasına ilişkin kodlar “cinsiyet”, “referans”, “kişisel bakım”, “kurumlarla iletişim”, “itibar ve tanınırlık” ve “mesleki yetkinlik” olmak üzere 6 kategoride değerlendirilmiştir. Şekil 1 detaylı incelendiğinde mesleki yetkinlik kodunda “güvenirlilik”, “tecrübe”, “bilgilerini güncel tutması”, “tarafsızlık”, “ulaşılabilirlik”, “gizlilik”, “konsantrasyon”, “samimiyet” ve “dürüstlük” gibi alt kodların yer aldığı görülecektir. Bu kodlara ilişkin işletme sahiplerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“İnsan kıyafetiyle karşılaşır, fikriyle uğurlanır. Evet. O yüzden de giyim kuşamına dikkat etmesi kesinlikle gerekiyor. İnsanın kendisine olan saygısı, işine olan saygısıdır. Benim için kişisel bakım önemlidir.” (SF09)

Yetkilinin bu ifadesi, kişisel bakımın sadece estetik bir tercih değil, aynı zamanda meslek mensubu seçiminde önemli bir faktör olduğunu vurgulamaktadır. Bu görüş, iş dünyasında yaygın olarak kabul gören bir düşünce olup, birçok yetkili benzer ifadeleri kullanmışlardır. Bu açıdan işletme yetkilileri kişisel bakımına özen gösteren meslek mensuplarının işlerine de özen gösterecekleri inancının hâkim olduğu ifade edilebilir.

“Muhasebe meslek mensubu tercih ederken araştırma yapıyoruz bilgisi, tecrübesi, deneyimi, memnuniyet düzeyi gibi birçok değişkeni dikkate alarak araştırmalar yapıyoruz. Bu tür araştırmaları yapıyoruz, aksi takdirde işletmeyi riske atmak olur. Tabii ki çevremizden bu konularda bilgi aldık alıyoruz.” (SF05)

Yetkililer, karar verirken sadece yaptıkları araştırmalar doğrultusunda değil, çevresindeki yetkililer veya ilgili kişilerden de bilgi aldıklarını belirtmektedir. Bu durum, işletmenin muhasebe süreçlerinin önemini ve bu süreçlerin doğru kişi tarafından yürütülmesinin gerekliliğini vurgulamakta olup seçim hatalarının işletmeye ciddi zararlar verebileceği gerçeğini ortaya koymaktadır.

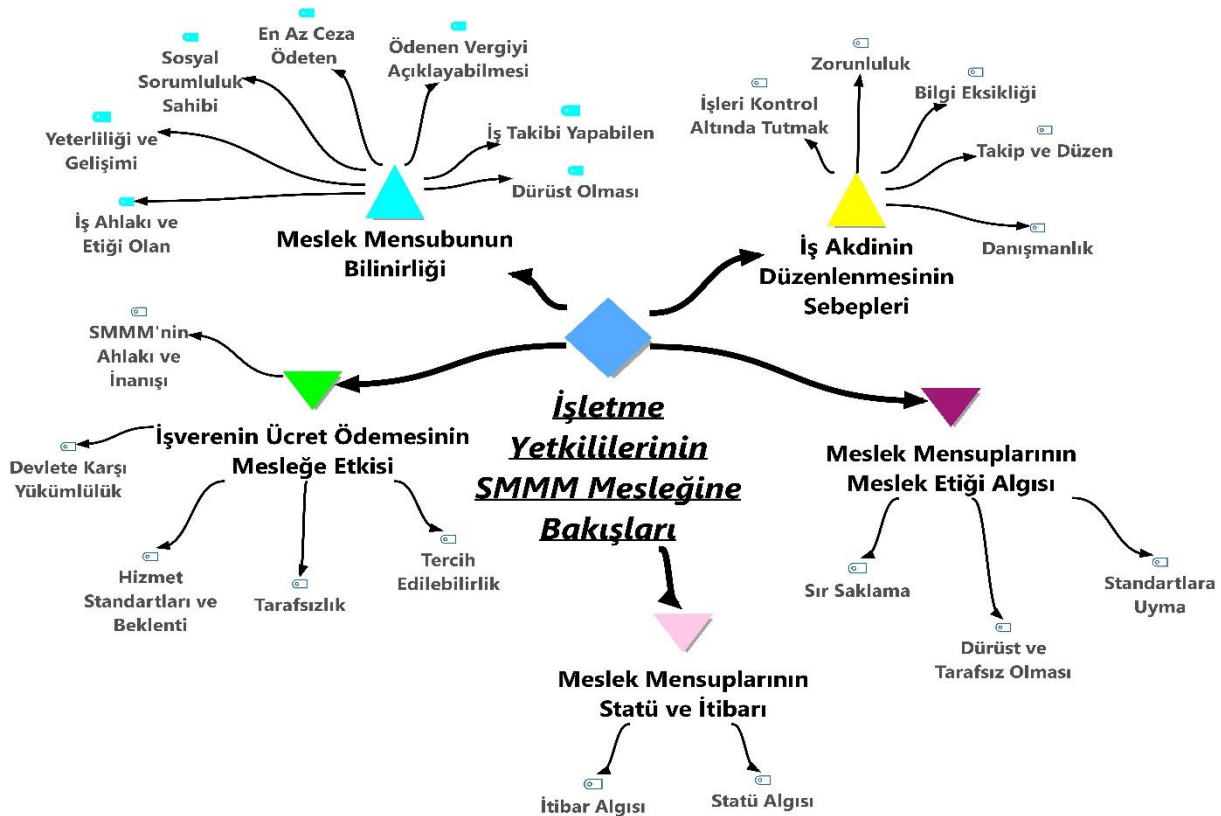
“Bizce Maliye Bakanlığı tarafından atanması uygun olmaz. Çünkü muhasebecilerle işlerimizi diyaloglarla yürütüyoruz, dışarıdan atanan biriyle uyumsuzluklarımız, fikir uyumsuzluklarımız olabilir. Onun için kendi tanıdığımız ve bu işin uzmanı olan kişilerden, atamayla değil de bizim belirlememiz daha mantıklı olur.” (SF03)

Yetkililer, muhasebecilerle sürekli iletişim halinde olduklarını ve bu iletişimin işlerin sorunsuz yürümesi için önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu açıdan resmî kurumlarca veya meslek odası tarafından atanacak bir muhasebeciyle fikir ayrılıkları yaşayabileceklerini, bu durumun işleri olumsuz etkileyebileceği endişesini taşıdıklarını, tanıdığı ve işini iyi yapan mesleğinin incelediklerine hâkim olan bir meslek mensubunu kendilerinin tercih etmelerinin daha mantıklı olduğunu ifade etmişlerdir.

“Muhasebecinin işini iyi bilip yeterli donanuma sahip olduktan sonra bayan erkek fark etmiyor. Yeter ki işini düzgün yapsın, doğru yapsın, dürüst, tarafsız, devletini seven ve insanlara faydası olsun”

SMMM seçimini etkileyen faktörlerden sonra işletme yetkililerinin muhasebe mesleğine bakış açılarına ilişkin görüşlere ait bulguların teması ve kodları Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2: İşletme Yetkililerinin SMMM Mesleğine Bakış Açıları Temasına İlişkin Hiyerarşik Kod Alt-Kod Bölümler Modeli

Şekil 2 incelendiğinde, işletme yetkililerinin SMMM mesleğine bakış açıları temasına ilişkin alt temalar “meslek mensubunun bilinirliği”, “iş akdinin düzenlenmesinin sebepleri”, “işverenin ücret ödemesinin mesleğe etkisi”, “meslek mensuplarının meslek etiği algısı”, “meslek mensuplarının statü ve itibarı” olmak üzere 5 kategoride değerlendirilmiştir.

Şekil 2 detaylı incelendiğinde meslek mensubunun bilinirliği alt temasının “iş ahlakı ve etik”, “yeterliliği ve gelişimi”, “sosyal sorumluluk sahibi”, “en az ceza ödeten”, “ödenen vergiyi açıklayabilmesi”, “iş takibi yapabilen”, “dürüst olması”, kodlarından oluştuğu görülecektir. Bunlara ilişkin işletme yetkililerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“En iyi muhasebeci, az vergi çıkaran değil, verginin açıklamasını yapabilen muhasebeci, en iyi muhasebecidir. Yani mükellef bazen ödediği verginin niçin neden kaynaklandığını anlamada zorluk çekmektedir. Mükellefin en çok zorlandığı şey bence yetersiz bilgi” (BA01)

“Muhasebecinin kesinlikle dürüst olması lazım.” (BA02)

“En iyi muhasebeci az vergi çıkaran değil, işimizi doğru takip edendir.” (BA04)

“Özellikle genç meslek mensupları kendilerini geliştirme ve güncelleme noktasında daha aktif. Yaşlı meslek mensupları uzun yıllar bu mesleği yaptıkları için bu konuda biraz daha zayıf gibi duruyorlar. Yani mesleki deneyim arttıkça güncelleme azalıyor çünkü belli bir doyum noktasına ulaşıncı kendilerini güncelleme gereği duymuyorlar. Daha fazla riske girmek istemiyorlar, uzun yıllar çalıştıklarından dolayı bu konuda hassas değiller ama gençler rekabetten dolayı, müşteri portföylerini artırmak, daha aktif hizmet sunmak için kendilerini bu konuda güncellemek istiyorlar.” (BA06)

Bu ifadeler, işletme yetkililerinin, muhasebe meslek mensuplarından sadece teknik bilgi ve becerilere sahip olmalarını değil, aynı zamanda etik değerlere sahip, sosyal sorumluluk bilinci yüksek, sonuç odaklı, güncel gelişmeleri takip eden ve kendilerini geliştiren bireyler olmalarını önemsedikleri göstermektedir.

İş akdinin düzenlenmesinin sebepleri alt temasının “işleri kontrol altında tutmak”, “zorunluluk”, “bilgi eksikliği”, “takip ve düzen”, “danışmanlık” kodlarından oluştuğu görülecektir. Bunlara ilişkin işletme sahiplerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Muhasebe işlemleri detay bir iş olduğu için zorunlu olmasa da biz işletme olarak bir muhasebeci ile iş akdi düzenlerdik. Muhasebe işlemleri detay olduğu için her işveren veya işletme sahibi bire bir kontrol edemeyebilir. Ayrıca yetkililer yönetmeliklere ve yasal düzenlemelere hâkim olmayabilir.” (BA02)

“Evet, işletmeler için SMMM zorunlu olmasaydı işletmemizin geleceği için, finansal tabloların düzenlenmesi için yine de düzenlerdik. Ayrıca bu iş bir danışmanlık hizmeti işletmemizin gelişimi, finansal durumunun tespiti, bankalarla olan kredi sürecinin yönetilmesi için yine de bir danışmanlık hizmeti almayı düşünürdük. (BA08)

“Biz çalışmazdık. Muhasebeciliğin özelliği defter tutmaktır. Başka bir özelliği yok finansal açıdan. Biz takip ederdik işimizi. Zaten takip ediyoruz” (BA05)

İşletme yetkilileri iş akdinin düzenlenmesi noktasında, farklı gerekçelere sahiptirler. Yetkililerin çoğunun gerekçeleri işlerinin düzenli takip edilmesi, yasal sorumluluk ve yükümlülüğünden kurtulmak, finansal işlemlerin sorunsuz takip edilmesidir. Fakat küçük ölçekli hizmet işletmesi yetkilileri zorunlu olmasa iş akdi düzenlemeyeceklerini bu iş veya işlemleri kendilerinin yapacaklarını ifade etmişlerdir.

İşverenin ücret ödemesinin mesleğe etkisi alt temasının ise “SMMM’nin ahlakı ve inanışları”, “devlete karşı yükümlülük”, “hizmet standartları ve beklenti”, “tarafsızlık”, “tercih edilebilirlik” kodlarından oluştuğu görülecektir. Bunlara ilişkin işletme sahiplerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Muhasebecilerin ücretinin bizim tarafımızdan ödenmesi onun bağımsız ve tarafsız davranmasına bir engel teşkil edeceğini düşünmüyoruz, Toplumda böyle algılanması bence yanlış bir düşünce olduğunu düşünüyorum.” (BA03)

“Muhasebecilerin tarafsız ve bağımsızlığı daha çok işletme yetkililerinin kendi bakış açısıyla da alakalı olduğunu düşünüyorum bizim işletmemiz açımızdan herhangi bir sorun teşkil etkilemez. Bizim muhasebecimiz herhangi bir konuda baskı altında kalmadan evet veya hayır

diyebiliyor. Kendi bilgisi ve doğru olduğunu düşündüğü şeyi yapıyor yani maaşını kimin verdiğinin çok bir önemi yoktur.” (BA07)

“Mali müşavir dediğiniz sizin sektörünüze uygun olarak finansal ve parasal kayıtlarınızı resmileştiren kişidir. Bu kayıtların sonucunda işletmenizin kâr veya zarar durumunu tespit edip ona göre de size devlete karşı sorumluluğunuzu yerine getirmeniz için kârınız varsa vergi ödetirir. Kârınız yoksa ödetmez.” (BA05)

İşletme yetkililerinin ifadeleri dikkate alındığında işletmeler ile muhasebe meslek mensupları arasında yapılan iş akdinin onların tarafsız ve bağımsız davranmalarına engel değildir. Fakat mesleki faaliyetlerini profesyonellik, meslek etiği, yasal düzenlemeler, işletme kültürü ve denetim mekanizmaları gibi birçok unsurun etkilediği ifade edilmiştir.

Meslek mensuplarının meslek etiği algısı alt temasının “sır saklama”, “dürüst ve tarafsız olma”, “standartlara uyma”, kodlarından oluştuğu görülecektir. Bunlara ilişkin işletme sahiplerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Açıkgası benim için muhasebe sır olmalı yani gizli kalmalı benim üretim, finansal veya ticari herhangi bir bilgimi ne kendi personelinden ne de başka birinden duymamalıyım” (BA07)

“Muhasebeci ticari defterlerimi, işletmemle ilgili her şeyimi bilen insandır. O yüzden kesinlikle gizliğe önem vermesi lazım benim bilgilerimi kimseyle paylaşmamalıdır.” (BA03)

“Muhasebeci dürüst olmalıdır. Bana az vergi ödetmek veya başka herhangi bir şey için yalan söyleyen yarın kendi çıkarı için bana da yalan söyler. Bu durum doğru bir şey değildir. (BA06)

“Muhasebe mesleğinin işleyişiyle ilgili standart bir süreç geliştiğini düşünüyorum. İş veya işlemlerde muhasebecinin yanına giden işletme sahibi veya yetkili sayısı çok az daha çok işler telefonla çözülüyor daha sonra gerekli evraklar aybaşında götürülüyor. Zaten birçok işlemlerde elektronik ortamda yapılıyor.” (BA05)

Muhasebeciler, işletmelerin finansal sağlığını korumak, vergisel yükümlülüklerini yerine getirmek ve doğru kararlar almalarına yardımcı olmak gibi kritik görevler üstlenmektedirler. Bu sebeple, işletme yetkilileri muhasebecilerinden; işletmenin tüm finansal bilgilerini gizli tutmasını ve bu bilgileri yetkisiz kişilerle paylaşmamalarını istemektedir. Ayrıca kendilerine doğru ve eksiksiz bilgi vermelerini, işlerini muhasebe standartlarına uygun olarak yapmalarını, etkili, açık ve anlaşılır bir iletişim kurmalarını da istemektedirler.

Meslek mensuplarının statü ve itibarı alt temasının ise “itibar algısı” ve “statü algısı”, kodlarından oluştuğu görülecektir. Bunlara ilişkin işletme sahiplerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Biz işletme yetkilileri olarak muhasebe meslek mensuplarına hak ettiği itibarı veriyoruz çünkü bir firmanın en önemli kanadını muhasebeci arkadaşlarımız icra ediyor. Fakat toplum nezdinde hak ettikleri itibari görmeleri noktasında bir şey söyleyemiyorum bunun sebebini de mesleğinin bilinirliliğiyle alakalı olduğunu düşünüyorum.” (BA02)

“Meslek mensupları sanki eskiden daha itibarsızdı ama şu anda itibarları eskiye göre daha üst seviyelerde olduğunu düşünüyorum. Toplumdaki gördükleri saygı ve yaptıkları iş gereğiyle şu anda daha fazla itibar görüyorlar.” (BA07)

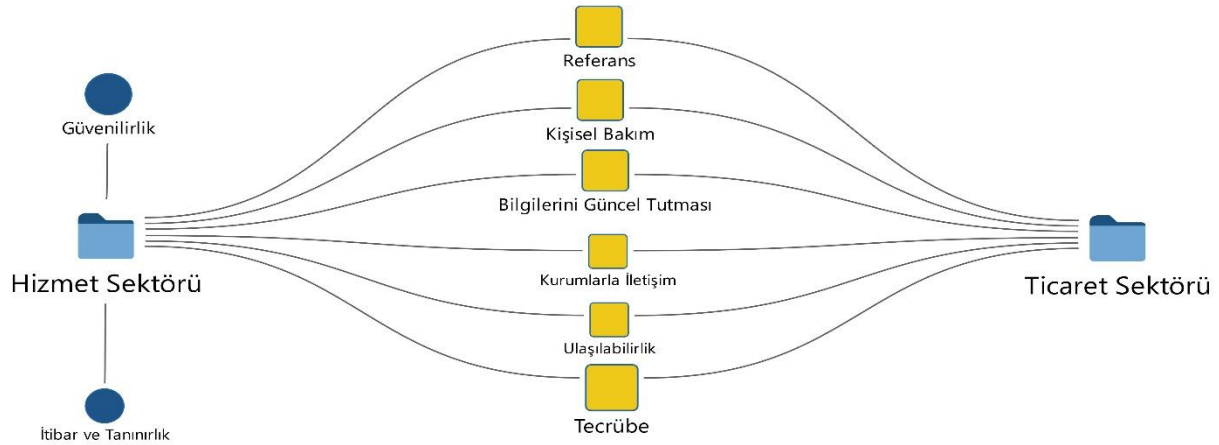
“Muhasebe mesleği üzerine düşürülmesi gereken ve kalite standartları oluşturulması gereken bir meslek olduğunu düşünüyorum. Ama maalesef meslek mensupları bu konuda gereken titizliği ve özeni göstermiyorlar. Bu yüzden de mükellefler sürekli bir arayış içine giriyorlar. Bu arayış daha iyisi veya daha standart bir işi yapan muhasebeci arayışı değil; daha çok daha ucuzu, daha çok işi yapanı, daha çok taviz vereni aramak oluyor. Aslında muhasebe mesleğinin net bir statüsü olsa yani meslek mensupları bazı konularda taviz vermese, standartları olsa, nereye gidilirse gidilsin aynı hizmet alacağına mükellefler bilse sonuç olarak neye bakacak? Sadece muhasebecinin hizmet kalitesine bakacak ve mesleğinin bir statüsü oluşacak” (BA06)

İşletme yetkilileri, kendileri nezdinde muhasebe mesleğine bakış açılarının olumlu olduğunu ve mesleğin itibarının arttığını ifade ederlerken; toplumun mesleğe bakış açılarının aynı yönde olmadığını ve mesleğe değer vermediklerini düşünmektedirler. Ayrıca katılımcılar muhasebe mesleğinin itibarını artırmak için mesleki standartların belirlenmesi ve meslek mensuplarının ise bu standartlara uymaları gerektiğini ifade etmektedirler. Muhasebecilerin piyasadaki rekabet koşullarının meslek mensuplarının sözleşme ücretleri ve hizmet kalitesi konularında tavizler vermesine sebep olduğu dile getirilmiştir.

5.5.1. Sektörlere Göre İşletme Yetkililerinin SMMM Seçiminde Etkili Faktörlerin Analizi

İşletme yetkililerinin faaliyette bulundukları sektörlerle ilişkin görüşlerinin dağılımını gösteren iki vaka modeli verilerek yorumlanmaya çalışılmıştır. İki vaka modeli: nitel veri analizinde, incelenen birimlerin (bireyler, gruplar, organizasyonlar) özelliklerini ve ilişkilerini anlamak için kullanılan bir karşılaştırma yöntemidir. Hizmet sektöründe ve ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletme yetkililerinin SMMM seçiminde etkili olan özelliklere ilişkin iki vaka modeli Şekil 3'te verilmiştir.

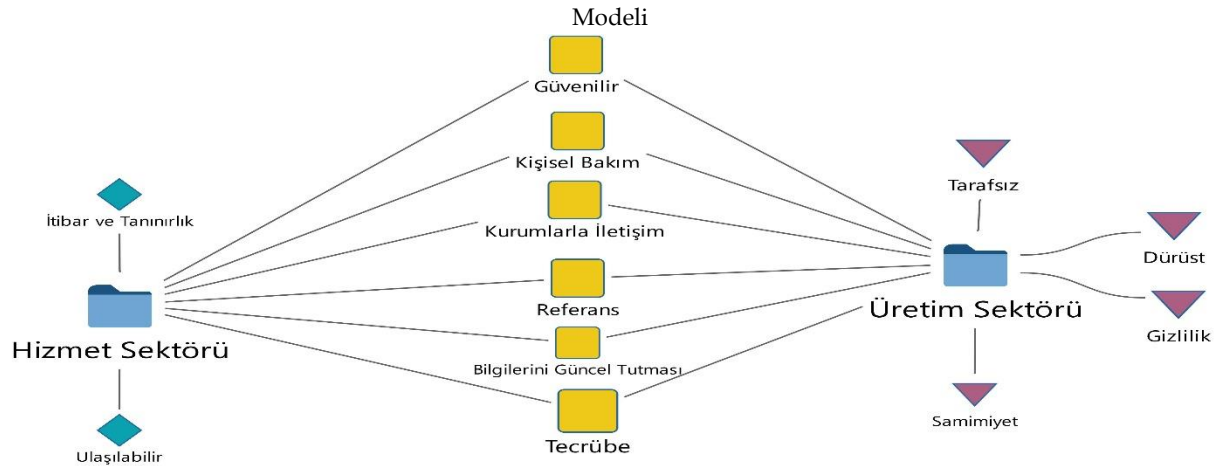
Şekil 3: Hizmet ve Ticaret İşletmesi Yetkililerinin SMMM Seçiminde Etkili Olan Özelliklere İlişkin İki Vaka Kod Modeli

Şekil 3 incelendiğinde, "Referans", "Kişisel Bakım", "Bilgilerini Güncel Tutması", "Kurumlarla İletişim", "Ulaşılabilirlik" ve "Tecrübe" gibi özellikler, her iki sektördeki yetkililer için meslek mensubu seçiminde önceliklidir. Hizmet sektöründe "Güvenilirlik" ve "İtibar ve Tanınırlık" gibi özellikler ayrılmaktadır.

Hizmet sektöründe ve üretim sektöründe faaliyet gösteren işletme yetkililerinin SMMM seçiminde etkili olan özelliklerine ilişkin iki vaka modeli Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 4: Hizmet ve Ticaret İşletmesi Yetkililerinin SMMM Seçiminde Etkili Olan Özelliklerine İlişkin İki Vaka Kod Modeli

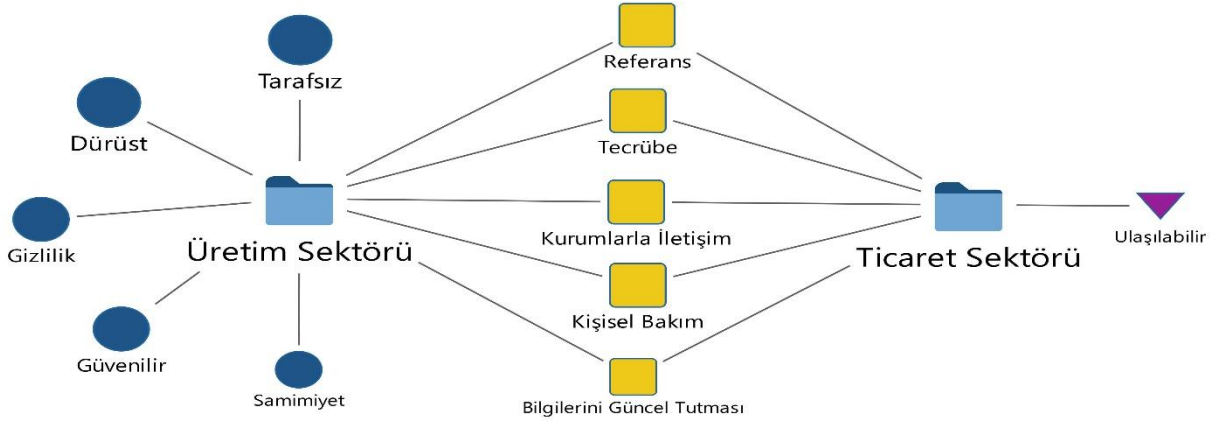

Şekil 4 incelendiğinde, "Güvenilir", "Kişisel Bakım", "Kurumlarla İletişim", "Referans", "Bilgilerini Güncel Tutması" ve "Tecrübe" gibi özellikler her iki sektördeki yetkililer için meslek mensubu

seçiminde önceliklidir. Fakat hizmet ve üretim sektörü yetkilileri meslek mensubu seçiminde farklı özelliklere de ihtiyaç duymaktadırlar. Üretim sektöründe faaliyet gösteren yetkililerin meslek mensuplarının “Tarafsız”, “Dürüst”, “Sır Saklayabilen (Gizlilik)” ve “Samimi” olmalarını da önemsedikleri söylenebilir

Ticaret sektöründe ve üretim sektöründe faaliyet gösteren işletme yetkililerinin SMMM seçiminde etkili olan özelliklere ilişkin iki vaka modeli Şekil 5’te verilmiştir.

Şekil 5: Ticaret ve Üretim İşletmesi Yetkililerinin SMMM Seçiminde Etkili Olan Özelliklerine İlişkin İki Vaka Kod Modeli

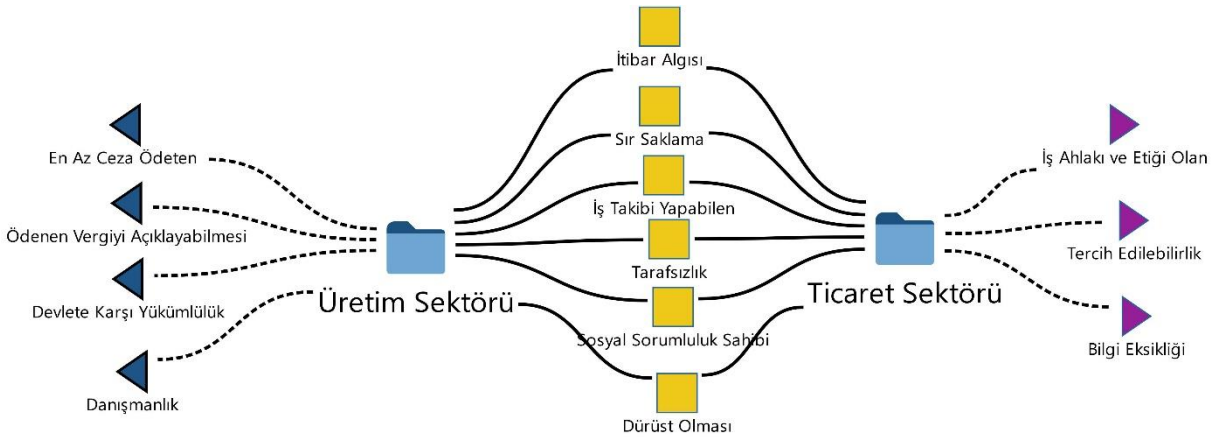

Şekil 5 incelendiğinde, “Kişisel Bakım”, “Kurumlarla İletişim”, “Referans” “Bilgilerini Güncel Tutması” ve “Tecrübe” gibi özellikler her iki sektördeki yetkililer için meslek mensubu seçiminde önceliklidir. Üretim sektöründe faaliyet gösteren yetkililer ayrıca meslek mensuplarının “Tarafsız”, “Dürüst”, “Sır Saklayabilen (Gizlilik)”, “Güvenilir” ve “Samimi” olmalarını da önemsemektedirler. Ticaret sektöründe ise sadece “Ulaşılabilir” daha etkili bir tercih özelliği olarak kendini göstermektedir.

5.5.2. Sektörler Açısından SMMM Mesleğine Bakış Açılarının Analizi

Üretim sektöründe ve ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletme yetkililerinin SMMM mesleğine bakış açılarında öne çıkan faktörlerin iki vaka modeli Şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6: Üretim ve Ticaret İşletmesi Yetkililerinin SMMM Mesleğine Bakış Açılarında Etkili Olan Faktörlere İlişkin İki Vaka Kod Modeli

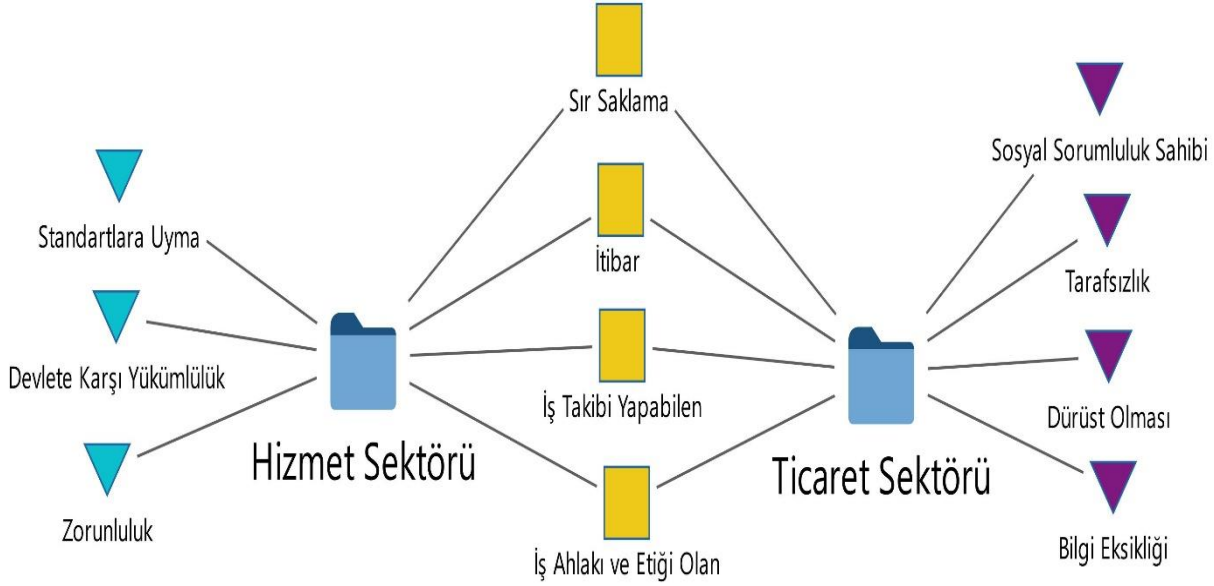

Şekil 6 incelendiğinde, “İtibar Algısı”, “Sır Saklama”, “İş Takibi”, “Tarafsızlık”, “Sosyal Sorumluluk” ve “Dürüstlük”-her iki sektördeki yetkililer için de önceliklidir. Bu durum, SMMM’lerin sadece sayısal verilerle değil, aynı zamanda etik değerler ve güvenilirlikle de ilişkilendirildiğini göstermekte ve SMMM mesleğinden beklenen genel nitelikleri yansıtmaktadır. Üretim sektöründe “En az ceza ödetmesi”, “ödenen vergiyi açıklayabilmesi” ve “devlete karşı yükümlülük” gibi faktörler

ayrışmıştır. Üretim sektöründeki yetkililer, bu konularda uzmanlaşmış SMMM'leri tercih etmektedirler. Bu durum üretim sektöründeki yetkililerin, üretim süreçlerinin karmaşıklığı ve değişen mevzuat sebebiyle daha çok mali konularda danışmanlık hizmeti almak istediklerini göstermektedir. Ticaret sektörü yetkililerinin "İş ahlakı ve etiği", "tercih edilebilirlik" ve "Bilgi eksikliği" gibi faktörlerde ayrışma vardır.

Hizmet sektöründe ve ticaret sektöründe faaliyet gösteren işletme yetkililerinin SMMM mesleğine bakış açılarındaki etkili olan faktörlerin iki vaka modeli Şekil 7'de verilmiştir.

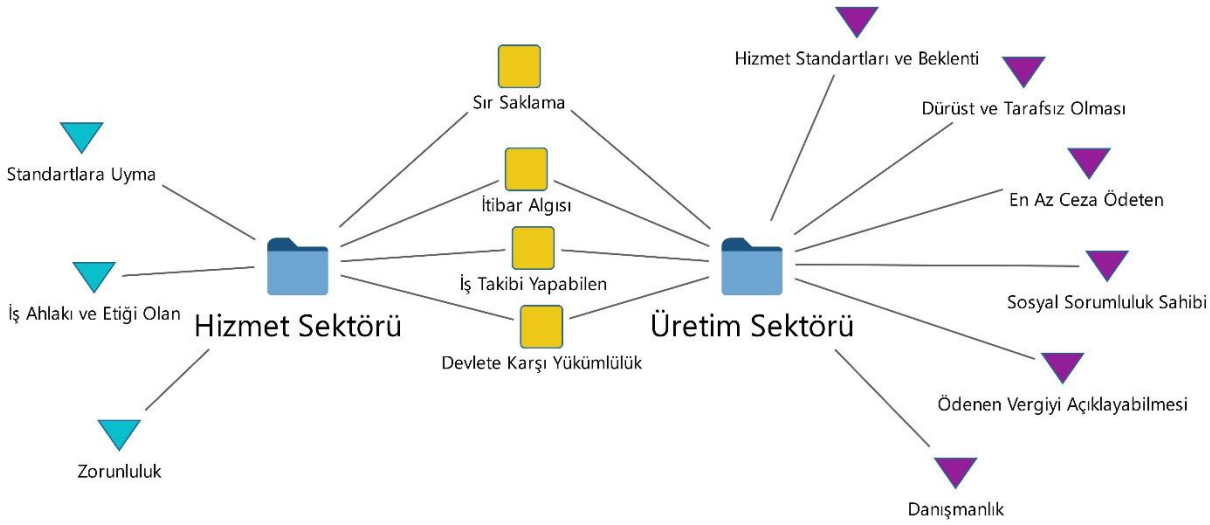
Şekil 7: Hizmet ve Ticaret İşletmesi Yetkililerinin SMMM Mesleğine Bakış Açılarında Etkili Olan Faktörlere İlişkin İki Vaka Kod Modeli

Şekil 7 incelendiğinde, "İtibar", "Sır Saklama", "İş Takibi Yapabilen" ve "İş Ahlakı ve Etiği Olan" faktörler, her iki sektördeki yetkililer için de önceliklidir. Hizmet sektörünün ayrışan yönü ise daha çok "Zorunluluk", "Standartlara uyuma" ve "Devlete Karşı Yükümlülük" faktörleri olarak tespit edilmiştir. Ticaret sektöründe ise "Sosyal Sorumluluk Sahibi", "Tarafsızlık", "Dürüst Olması" ve "Bilgi Eksikliği" faktörleri açısından ayrışma söz konusudur.

Hizmet sektöründe ve üretim sektöründe faaliyet gösteren işletme yetkililerinin SMMM mesleğine bakış açılarındaki etkili olan faktörlerin iki vaka modeli Şekil 8'de verilmiştir.

Şekil 8: Hizmet ve Üretim İşletmesi Yetkililerinin SMMM Mesleğine Bakış Açılarında Etkili Olan Faktörlere İlişkin İki Vaka Kod Modeli

Şekil 8 incelendiğinde, “İtibar”, “Sır Saklama”, “İş Takibi Yapabilen” ve “Devlete Karşı Yükümlülük” faktörleri, her iki sektördeki yetkililer için de önceliklidir. Hizmet sektörünün ayrışan yönü ise daha çok “Zorunluluk”, “Standartlara Uyuma” ve “İş Ahlakı ve Etiği” olduğu görülmektedir. Üretim sektöründe ise “Danışmanlık”, “Ödenen Vergiyi Açıklaya Bilme”, “Sosyal Sorumluluk Sahibi” En Az Ceza Ödeter”, “Dürüst ve Tarafsız Olması” ve “Hizmet Standartları ve Beklentisi” gibi faktörler bakış açılarını etkilemektedir. Bu bulgular doğrultusunda üretim sektöründen faaliyet gösteren işletme yetkilileri SMMM’lerden daha kapsamlı bir danışmanlık hizmeti almayı, vergisel konularda ortaya çıkabilecek cezalara karşı tedbirli olma ve vergisel konularda şeffaflık istemektedirler.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İşletmelerin muhasebe bilgisine ihtiyaç duymalarının birçok önemli sebebi vardır. Bunlar arasında yönetimin performansını değerlendirebilmesi, işletmenin geleceğiyle ilgili tahminler yapabilmesi, maliyet/fayda analizleri gerçekleştirebilmesi, yatırımcıların bilgi ihtiyacını karşılayabilmesi ve müşteri ve tedarikçilerin işletmenin finansal durumu hakkında bilgi sahibi olabilmesi sayılabilir. Muhasebe işlemlerinin doğru bir şekilde kaydedilmesi ve takip edilmesi büyük önem taşır. Bundan dolayı, ön muhasebe kayıtlarını tutan personel ile bu kayıtların denetimini ve hesaplamalarını yapan muhasebe meslek mensubu titizlikle seçilmelidir. İşletmelerin muhasebeci seçiminde hem niteliksel hem de niceliksel faktörlere dikkat etmeleri gerekmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, işletme yetkililerinin SMMM tercihinde etkili olan faktörler “cinsiyet”, “referans”, “kişisel bakım”, “kurumlarla iletişim”, “itibar ve tanınırlık” ve “mesleki yetkinlik” olmak üzere 6 kategoride değerlendirilmiştir. Muhasebe mesleği işletmeler için kritik bir öneme sahip olduğu için SMMM seçiminde birçok faktör etkili olmaktadır. İşletmeler, muhasebe meslek mensuplarını seçerken onların sadece teknik bilgi ve beceriyle değil, aynı zamanda mesleki etik ve sosyal sorumluluk bilinciyle de donanmış olmalarına dikkat etmektedirler. Meslek mensubunun güvenilir, tarafsız, güncel mevzuatı takip eden ve işletme ile devlete karşı sorumluluklarını yerine getiren bir profil sergilemesi beklenmektedir. Araştırmada, kişisel bakım, iletişim becerileri ve itibar gibi meslekle doğrudan ilişkili olmayan unsurların da seçim sürecinde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. İşletme yetkilileri, kişisel bakımın bir meslek mensubunun mesleğine ve işine duyduğu saygıyı yansıttığını düşünmektedir. Ayrıca, muhasebe meslek mensuplarının erişilebilirliği ve iş süreçlerine uygun danışmanlık verebilme yeteneği de önemli ölçütler arasında yer almaktadır.

İşletme yetkililerinin SMMM mesleğine bakış açıları “meslek mensubunun bilinirliği”, “iş akdinin düzenlenmemesinin sebepleri”, “işverenin ücret ödemesinin mesleğe etkisi”, “meslek

mensuplarının meslek etiği algısı”, “meslek mensuplarının statü ve itibarı” olmak üzere 5 kategoride değerlendirilmiştir.

Hizmet, üretim ve ticaret sektörleri arasında farklı önceliklerin olduğu görülmektedir. Hizmet sektöründe itibar ve tanınırlık daha fazla ön plana çıkarken, üretim sektöründe tarafsızlık ve gizlilik gibi unsurlar vurgulanmıştır. Ticaret sektöründe ise muhasebe meslek mensubunun iletişim becerileri ve işletmeye yönelik desteği öncelik taşımaktadır. Bu bulgular, sektörler arası ihtiyaç farklılıklarının SMMM seçiminde dikkate alınması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, muhasebe mesleğinin mevcut itibarının, meslek standartları ve düzenlemeler ile daha da iyileştirilebileceğini ortaya koymaktadır. İşletme yetkilileri, meslek mensuplarından yasal düzenlemelere uygun hareket etmelerini, dürüst ve tarafsız bir yaklaşım sergilemelerini beklemektedir. Muhasebe mesleğinin toplumsal bilinirliğini artırmak için ise mesleki etik standartların ve eğitim programlarının güçlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Sonuç olarak, SMMM seçiminde etkili olan faktörlerin sadece mesleki yeterlilikle sınırlı olmadığı, aynı zamanda kişisel ve etik özelliklerin de önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Muhasebe mesleği, işletmelerin rekabet avantajı elde etmesi ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşması açısından hayati bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla, meslek mensuplarının hem mesleki hem de kişisel gelişimlerine önem vermeleri ve etik değerleri ön planda tutmaları gerekmektedir. Bu alan yeni araştırma yapacak araştırmacılar bu bulguları daha da derinleştirebilir veya sektörel bazlı detaylı analizler yapabilirler.

Kaynakça

- Alagöz, H. (2014). *Muhasebe etiği ve bir uygulama* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, E. (2024). Nitel araştırma süreci ve veri analizi, S., Bardakçı (Ed.); nitel araştırmanın kavramsal çerçevesi ve araştırma desenleri, (s: 2-36), Nobel Akademi.
- Arslan, Ö. (2020). İşletmelerin muhasebe meslek mensubu seçimine etki eden faktörlerin AHP yöntemi çerçevesinde değerlendirilmesi: Sivas ilinde bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 372-383.
- Ayboğa, H. (2003). Globalleşme sürecinde muhasebe mesleği ve meslek mensuplarının eğitimi. *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, 18(1), 327-358.
- Banar, K. & Ekergil, V. (2010). Muhasebe meslek mensuplarının hizmet kalitesi: sunulan hizmetlerin kalitesi ile müşteri memnuniyeti ilişkisi Eskişehir uygulaması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 39-60.
- Bean, L. vd., (1996) Determinants of client expectations for accounting services. *Journal of Customer Services in Marketing & Management*, 2(2), 61-90.
- Creswell, J. W. (2012). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (4th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Çavuşoğlu, K. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının etik değerlere yatkınlığının incelenmesi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 622-645.
- Erol, M. (2007). Muhasebe meslek elemanlarının sundukları hizmetlerin mükellefleri tatmin eden özelliklerini belirlemeye yönelik ampirik bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12, 244-253
- Ertaş, F. C. (2002). İşletmelerde muhasebe organizasyonu ve muhasebe mesleği, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Gökoğlu, K., Bilen, A., & Köseer, E. (2022). İşletmelerin muhasebe mesleğine ve meslek mensuplarına bakış açılarının değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 6(1), 63-76.

- Güney, S. & Özyiğit, H. (2015). Muhasebedeki verilerin yönetimde kullanılması ve elektronik muhasebe verilerinin yönetim kararlarına etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 280-290.
- Kahveci, A. (1991). Muhasebecilik ve mali müşavirlik mesleğinin önemi. *Mali Çözüm Dergisi*, 1, 2-3.
- Kaya, N. & Yanık, R. (2011). Muhasebe meslek ahlâkı, etik ve müşteri tatmini ilişkisi. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(49), 293-306.
- Kısakürek, M. & Gözütok, E. (2017). *Muhasebe mesleğinde hizmet kalitesi ve müşteri memnuniyeti: Sivas ili örneği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kutlu, H. A. (2008). Muhasebe meslek ahlakı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- McNeilly, K. M. & Barr T. F., (2006) I Love my accountants—they're wonderful: understanding customer delight in the professional services arena. *Journal of Services Marketing*, Vol. 20(3), 152- 159
- Otlı, F., Durmuş A.F. & Solak B. (2011). Evaluation of services taken from accounting occupational groups by businesses and their expectations in terms of in social responsibility: Malatya City Case. *3rd International Conference on Governance Fraud Ethics and Social Responsibility*, 7-11, June, Nevşehir
- Özkan, A., & Hacıhasanoğlu, T. (2012). Muhasebe meslek mensuplarının kişilik özellikleri ve etik karar verme davranışları arasındaki ilişkiler. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 37-52.
- Scofield, B., S., Thomas, J.P., Jr., & Bailey, C., D. (2004). An empirical reanalysis of the selection-socialization hypothesis: A Research note. *Accounting, Organizations and Society*, 29, 543-563.
- Scott, M., E., Weekes, D.J. & Tidwell, P.M. (1996). The effect of qualifications and membership of professional accounting bodies on the individual's choice of accountants. *Journal of Professional Services Marketing*, 14, 137-156.
- Taner, B., Korukoğlu Dalgeç, A. & Susmuş, T., (2001). Muhasebe mesleğinin müşterileri durumunda bulunan kesimlerin muhasebe mesleğinden beklentileri: İzmir ili uygulaması, V. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyum Kitabı, (Edt. R. Pekdemir), İstanbul: İSMMMO yayınları, Yayın No:32
- Thompson, L., S. (1997). Ten factors necessary to the choice of a good accountant. *The CPA Journal*, 67(2), 15.
- Ustaahmetoğlu E., Aygün D. & Savcı M., (2013), Muhasebe bürolarında sunulan hizmetin kalitesinin müşteriler tarafından değerlendirilmesine yönelik bir uygulama. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(18), 239-251
- Yalçın, S. (2015). Kriz ortamında KOBİ'lerin muhasebeci seçimini etkileyen faktörler: Kütahya araştırması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (28), 195-212.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde BİİBFAD Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir. Bu araştırmanın etik ilkelerle uyumlu olduğu, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşerî Bilimler Kurulu'nun 24 Şubat 2022 tarihli kararı ve 24.02.2022-136486 sayılı etik değerlendirme belgesi ile belgelenmiştir.

Yazar Katkıları: Ebuzer ARSLAN, verilerin toplanması, veri analizi ve raporlama bölümlerinde katkı sağlamıştır. Mehmet DEMİR, çalışmada konunun belirlenmesi, değerlendirme ve sonuç bölümünde katkı sağlamıştır. Öznur ARSLAN, literatür ve aşamalarında katkı sağlamıştır. 1. yazarın katkı oranı yaklaşık olarak %40, 2. yazarın katkı oranı ise %30, 3. yazarın katkı oranı ise %30'dur

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür: Gösterdikleri yoğun ilgi ve emeklerinde dolayı BİİBFAD Dergisi Editör Kurulu'na ve sağladıkları katkılarında dolayı hakemlere teşekkür ederiz.

A Qualitative Research on the Factors Affecting Business Executives' Choice of CPA and Their Perspectives on the CPA Profession

Extended Abstract

Aim: In the contemporary business environment, characterised by the influences of globalisation and technological advancement, the accounting profession assumes a pivotal role in the effective management and financial decision-making processes of enterprises. The present study aims to ascertain the factors affecting the choice of Certified Public Accountant (CPA) by managers and their perspectives on the accounting profession.

Method(s): To this end, a qualitative research approach was adopted, and in-depth interviews were conducted with a sample of 19 managers drawn from the service, production and trade sectors. The content analysis of the semi-structured interviews with the participants. It is imperative to acknowledge the numerous pivotal reasons underlying the necessity of accounting information for business enterprises. These include the ability of management to evaluate performance, to make predictions about the future of the business, to perform cost/benefit analyses, to meet the information needs of investors, and to inform customers and suppliers about the financial position of the business. Accurate recording and tracking of accounting transactions is crucial consequently, the personnel entrusted with maintaining preliminary accounting records, as well as the accounting professionals responsible for auditing and calculating these records, must be meticulously selected. In this regard, it is imperative for businesses to exercise meticulous attention to both qualitative and quantitative factors when selecting accountants.

Findings: The results of the research indicate that the factors affecting the choice of CPAs by business officials are evaluated in six categories: These categories are: "gender", "reference", "personal care", "communication with institutions", "reputation and recognition" and "professional competence". Given the critical importance of the accounting profession for businesses, it is unsurprising that a multitude of factors influence the selection of CPAs. When selecting accounting professionals, businesses pay particular attention to their technical knowledge and skills, as well as their professional ethics and social responsibility awareness. It is expected of professionals that they embody reliability, impartiality, adherence to current legislation, and fulfilment of their responsibilities towards both the business and the state. The present study found that factors not directly related to the profession, such as personal grooming, communication skills and reputation, also play an important role in the selection process. Managers posit that personal grooming is indicative of a professional's respect for their profession and work. Furthermore, the accessibility of

accounting professionals and their ability to provide appropriate advice to business processes are also important criteria.

Conclusion and Discussion: The perspectives of business authorities on the CPA profession were evaluated across five categories: The first category of the profession among business authorities. The second category focused on the reasons why employment contracts were not arranged. The third category examined the effect of employer fee payment on the profession. The fourth category investigated the members' perception of professional ethics. The final category the status and reputation of the members of the profession. It has been observed that there exists a divergence in the priorities of the service, production and trade sectors. In the service sector, reputation and recognition are more prominent, whereas in the production sector, elements such as impartiality and confidentiality are emphasised. In the trade sector, the communication skills of the accounting professional and their support for the business are prioritised. These findings suggest that differences in needs across sectors should be taken into account when selecting CPAs. Furthermore, the enhancement of the accounting profession's reputation can be achieved through the implementation of professional standards and regulations. Business authorities expect professional members to act in accordance with legal regulations and to demonstrate an honest and impartial approach. To enhance public awareness of the accounting profession, it is recommended that professional ethical standards and training programmes be strengthened. Consequently, it has been revealed that the factors affecting the selection of CPAs are not only limited to professional competence, but personal and ethical characteristics are also important. The accounting profession plays a vital role in enabling businesses to gain a competitive advantage and achieve a sustainable structure. Consequently, members of the accounting profession are obliged to prioritise both professional and personal development, whilst demonstrating a strong ethical compass.